आकरा

रघुनाथ बाद्यवर्ण

क्र.न.२८

लघु कौमुदी

1619

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(1)

॥श्रीगणेशायनमः॥नत्वासरस्वतींदेवीं
शुद्धांगुण्यांकरोम्यहं॥पाणिनीयप्रवेशा
यलघुसिध्दांतकौमुदीम्॥१॥अइउ
ण्ऋऌक्॥एओङ्॥ऐऔच्॥हयवर
ट्॥लण्॥ञमङणनम्॥झभञ्॥घढ
धष्॥जबगडदश्॥खफछठथचटत
व्॥कपय्॥शषसर्॥हल्॥इतिसूत्रा
ण्यणादिसंज्ञार्थानि॥हकारादिष्वकारउ

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(1A)

चार्णार्थः॥ हलंत्यं॥ उपदेशेंत्यं हलित्स्यात् ॥5॥
उपदेश आद्योच्चारणं॥ सुत्रेष्वदृष्टंपदं॥
सुत्रांतरदनुवर्तिनीयं सर्वत्र॥ अदर्श
नं लोपः॥ प्रसक्तस्यादर्शनं लोपसंज्ञं
स्यात्॥ तस्य लोपः॥ तस्येतो लोपः स्या
त्॥ णादयोणाद्यर्थाः॥ आदिरंतेन स
हेता॥ अंत्येनेतासहित आदिर्मध्यगानां
[redacted] स्वस्यच संज्ञा स्यात्॥ यथाणिति॥
अइउवर्णानां संज्ञा॥ एवमच् हल् अल्

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(२)

इत्यादयः॥ ऊकालोज्झस्वदीर्घप्लुतः॥
उश्च ऊश्च ऊ३श्च वः वां कालाइव कालो यस्य सो ऽच् क्रमाज्झस्वदीर्घप्लुतसंज्ञः स्यात्॥ स प्रत्येकमुदात्तादिभेदेन त्रिधा॥ उच्चैरुदात्तः॥ नीचैरनुदात्तः॥ समाहारः स्वरितः॥ स नवविधोपि प्रत्येकमनुनासिकाननुनासिकत्वाभ्यां द्विधा॥ मुखनासिकावचनोऽनुनासिकः॥ मुख ॥१॥

" Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(2A)

सहितनासिकमोच्चार्यमानो वर्णोनुना
सिकास्यात्॥ तदित्थं अइउऋऌएषां वर्णा
नां प्रत्येकमष्टादश भेदाः॥ ऌवर्णस्य द्वा द
दश॥ तस्य दीर्घाभावात्॥ एचामपी
द्वादशः॥ तेषां ह्रस्वाभावात्॥ तुल्या
स्य प्रयत्नं सवर्णं॥ ताल्वादिस्थान
माभ्यंतरप्रयत्नश्चेत्येतद्द्वयं यस्य
येन तुल्यं तन्मिथः सवर्णं स्यात्॥

A project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

ऋलृवर्णयोर्मिथः सावर्ण्यं वाच्यं ॥ अकु
॥३॥ हविसर्जनीयानां कंठः ॥ इचुयशानां
(3) तालु ॥ ऋटुरषाणां मूर्द्धा ॥ लृतुलसा
नां दंताः ॥ उपुपध्मानीयानामोष्ठौ ॥
अमङणनानां नासिका च ॥ एदैतोः ॥३॥
कंठतालु ॥ ओदौतोः कंठोष्ठं ॥ वका
रस्य दंतोष्ठं जिह्वामूलीयस्य जिह्वा
मुलं नासीका अनुस्वारस्य ॥ य[illegible]दीर्घा ॥

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(3A)

आभ्यंतरो बाह्यश्च॥ आद्यः पंचधा॥ स्पृष्टे
षत्स्पृष्टेषद्वीवृतविवृतसंवृभेदात्त
त्र स्पृष्टप्रयत्नस्पर्शानां॥ ईषत्स्पृ
ष्टमंतस्थानां॥ ईषद्विवृतमूष्मणां॥ वि
वृतं स्वराणां॥ ह्रस्वस्यावर्णस्य प्रयोगे
संवृतं॥ प्रक्रियादशायां तु विवृतमेव॥
बाह्यप्रयत्नस्त्वेकादशधा॥ विवारसंवा
रः श्वासो नादो घोषो घोषोल्पप्राणो मा

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(५)

हाप्राणोउदात्तोनुदात्तस्वरितश्चेति॥ख
॥४॥ रोविवाराश्वासाअघोषाश्च॥हशःसंवा
रानादाघोषाश्च॥वर्गाणांप्रथमतृती
पंचमायणश्चाल्पप्राणाः वर्गाणांद्वि
तीयचतुर्थोशलश्चमाहाप्राणाःका
दयोमावसानाःस्पर्शाः॥यणोंस्थाः॥
शलउष्माणः अचस्वराः॥कᳵखᳵइ ॥४॥

"Joint property of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai."

(4A)

लिकरवाभ्यां प्रागर्द्धविसर्गसदृशो
जिह्वामूलीयः॥ प ५ फ ५ इति पफाभ्यां
प्रागर्द्धविसर्गसदृशोउपध्मानीयः॥
अं अः इत्यचःपरावनुस्वारविसर्गौ॥
अप्रधुदित्सवर्णस्यचाप्रत्ययः॥ अविधीय
मानोणुदिच्चसवर्णस्य संज्ञास्यात्॥
अत्रैवाण् परेणणकारेण॥ कुचु

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai joint project

(5)

॥५॥ दुलुपुप्लतेनुदितः॥नदेव मद्दसव्वादशाना

संज्ञा॥तथेकारोकारो॥ऋकारस्त्रि

शतः॥एवलृकारोपि॥एचो द्वादशानां॥

अनुनासिकानुनासिकभेदेनयवला

द्वीधातेनानुनासिकयोर्द्वयोः संज्ञा॥

परःसन्निकर्षसंहिताः॥वर्णानामति ॥६॥

शयितःसंनिधिसंहितासंज्ञास्यात्॥

" Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(६A)

हलोनंतराः संयोगः ॥ अज्भीरव्यवहिता हलः संयोगसंज्ञाः स्युः ॥ सुप्तिङंतं पदं ॥ सुबंतं तिङंतं च पदसंज्ञं स्यात् ॥ इति संज्ञाप्रकरणं ॥ इको यणचि ॥ इकः स्थाने यण् स्यादचि संहितायां ॥ सुध्युपास्य इति स्थिते ॥ तस्मिन्निति निर्दिष्टे पूर्वस्य ॥ सप्तमीनिर्देशेन विधीयमानं कार्यं वर्णांत

न

A joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(6)

रे एगां व्यवदितस्य पूर्वस्य बोध्यं ॥ स्थानेंनरतमः ॥ षसडोस्सलिस्सहश्शलेमश्चादेशः स्याल् ॥ सुधृषू डयास्यदृतिज्ञाने ॥ अनचि च ॥ अंचः प

॥ ६ ॥

॥ ६ ॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com